

Av: Nasjonalkomiteen for havforskningstiåret og Norsk
forum for havdata

Mot en havdata- revolusjon med Norge ved roret!

Bakgrunn

I FNs havforskningstiår for bærekraftig utvikling (2021-2030) er bedre innsamling, deling og tilgjengeliggjøring av havdata sentralt i arbeidet og målbildet. I Norge følges arbeidet opp av Forskningsrådets havsekretariat, Nasjonalkomiteen for havforskningstiåret og Norsk forum for havdata.

Nasjonalkomiteen for havforskningstiåret skal være med å på å sikre at norsk innsats når tiårets mål. Komiteen består i perioden 2025-2027 av:

Geir Huse (leder), Havforskningsinstituttet
Knut Tore Aurdal, GCE Blue Maritime
Cluster
Trine Bekkby, NIVA
Norith Eckbo, BirdLife Norge / USN
Mari Heggernes Eilertsen, Universitetet i Bergen

Ellen Marie Krefting, Universitetet i Oslo
Karen Landmark, Grid Arendal
Johanna B. Marcussen, Universitetet i Agder
Tove Marienborg, Nordnorsk vitensenter
Jan Henrik Sandberg, Fiskebåt
Arild Sundfjord, Norsk polarinstitutt
Elisabeth Ytteborg, Nofima

Norsk forum for havdata springer ut av nasjonalkomiteen og jobber for å øke den felles forståelsen av problematikk og løsninger rundt deling av havdata. Medlemmene i forumet er:

Ava Ocean
Bergwerk
BLB
Digitaliseringsdirektoratet
Digital Norway
DNV
Equinor
Fiskebåt
Fiskeri- og havbruksnæringens
forskningsfinansiering (FHF)
Havforskningsinstituttet
HUB Ocean
Hurtigruten Norge
Kartverket
Kongsberg Discovery
Kystverket – BarentsWatch

Meteorologisk institutt
NHO
Norges Fiskarlag
Norsk institutt for vannforskning (NIVA)
Norad
Norsk marint datasenter
Norsk Maritimt Museum
Norsk polarinstitutt
Norwegian Offshore Wind
NTNU
SINTEF
Sjømat Norge
Universitetet i Oslo
UiT Norges arktiske universitet
ÅKP AS
Norges forskningsråd (observatør)

Med mandat fra Nærings- og fiskeridepartementet, Kunnskapsdepartementet og Klima- og miljødepartementet har Forskningsrådets havsekretariat ansvar for nasjonal koordinering og oppfølging av FNs havforskningstiår. Havsekretariatet er sekretariat for Nasjonalkomiteen for havforskningstiåret og følger opp Norsk forum for havdata.

Mot en havdatarevolusjon med Norge ved roret!

Samling om økt innsamling, deling og tilgjengeliggjøring av havdata for å realisere verdiskaping, bærekraft og sikkerhet i norske havområder.

To carry on as usual is to resign ourselves to falling behind. A different path demands new speed, scale and intensity. It means acting together, not fragmenting our efforts. It means focusing resources where impact is greatest. And it means delivering results within months, not years.

Mario Draghi, High Level Conference – One year after the Draghi report on the future of European competitiveness¹.

Kunnskapsbehov krever felles løft

Tilstrekkelig kunnskap er en forutsetning for god forvaltning av havet, slik at det kan beskyttes og brukes på en måte som gir langsiktige samfunnsverdier. Det er krevende å fremskaffe denne kunnskapen. I Norge er innsatsen relatert til innsamling, tilgjengeliggjøring og analyse av havdata innen en rekke sektorer og næringer stor.

Arbeidet går imidlertid for sakte, og innsatsen er for fragmentert. Kunnskapsbehovene er store og forventes å øke. Det er behov for styrket innsats.

Arbeid gjennom flere år i forskningsmiljøene, i havnæringene, i Norsk forum for havdata, i EU og FNs havforskningstiår gjør at vi nå er på et punkt der vi ser at det er nødvendig med et felles løft, som inkluderer hele dataverdikjeden på tvers av sektorer, både offentlige og private. Mange trykker på for å få til økt innsats. Bedre samordning nå, eller samling om en felles visjon, kan være mekanismen vi trenger for å gjøre innsamling av havdata til en strategisk viktig digital infrastruktur for Norge.

Uten et felles løft risikerer vi å miste tempo i omstillingen for sikkerhet og bærekraft, og vår posisjon som ledende havnasjon.

Barrierer og muligheter

Mye godt arbeid er gjort for å identifisere barrierer og muligheter. Norsk forum for havdata har jobbet med dette over flere år. Rapporten *Deling av havdata: Innhenting og deling av havdata fra næringsaktører*² gir god oversikt. Denne rapporten konkluderer: «... en mer helhetlig tilnærming til innsamling og deling av havdata vil kunne styrke både ressursforvaltningen, næringsutviklingen og bærekraften i norske havområder. For å lykkes må dagens barrierer håndteres gjennom tydelige rammer, standardisering, teknologisk modernisering, og en kultur for åpenhet og samarbeid.»

¹ https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/draghi-report/one-year-after_en

² <https://menon.no/prosjekter/deling-av-havdata-innhenting-og-deling-av-havdata-fra-naeringsaktorer>

Utfordringene

De største utfordringene med havdata er:

- Manglende tillit og kultur for deling av havdata, skjev fordeling av verdi som skapes av datadeling, og manglende felles nasjonal strategi og styringsverktøy for havdata³.
- For lite samarbeid mellom forskning, forvaltning og industri på å utvikle farkoster, sensorer, kompetanse og kapasitet på datafangst og -håndtering, datakvalitet og dataanalyse.
- For lite kapasitet på og kompetanse om data og digital teknologi i deler av havindustrien.
- For lavt tempo i å ta i bruk autonome undervanns- og overvannsfarkoster, undervannskommunikasjon, KI og digitale tvillinger innen forskning, forvaltning og industri.

I sum gir dette lav utnyttelse av det betydelige potensialet som ligger i havdata for de respektive sektorene og for lite innovasjon og utvikling av et digitalt økosystem av havdatatjenester for næring, forskning og for folk flest!

Felles initiativ for veien videre

Det er akkurat nå en anledning til å samles om et felles initiativ. Her er det potensiale for å jobbe for en kulturendring for å komme over en kritisk grense der de forskjellige aktørene virkelig bidrar mot felles mål. Et sentralt element for å komme videre er hvordan vi kan insentivere og motivere til tilgjengeliggjøring og deling av havdata. Dette krever tydelig beskrivelse av fordeler ved deling og hva som kan oppnås av verdiskapende aktivitet. For å tilrettelegge bedre for datadeling er det viktig med gjenbruk av tekniske løsninger i størst mulig grad. Systemer som IOC-systemet ODIS eller EU-baserte EMODNET, ivaretar distribuert deling av data og kan være aktuelle å ta i bruk for både forskning, forvaltning og næring. Det må også sikres at det er trygt å dele data og at man kan ha tillit til prosessen. Organisasjoner må ikke nødvendigvis dele alle sine data, men alle kan dele noe, og alle kan skape nye verdier basert på de delte dataene. Det bør derfor være fokus på å sortere dataene og sette seg mål om å dele det man ikke er i tvil om. Slik reduserer man risikoen og kan øke deling og verdi av data etter hvert.

Der foregår en rivende teknologisk utvikling når det gjelder plattformer for datainnsamling, sensorer, kommunikasjon og digitalisering, inkludert KI. Tettere kobling mellom leverandørindustri og brukere innen havnæring, -forskning og forvaltning er mulig og vil kunne gi Norge et fortrinn i utvikling og implementering av nye produkter og tjenester. Samling om felles mål er sentralt for å kunne hente ut synergier!

Vi foreslår en mission-orientert tilnærming til havdata – et samfunnsoppdrag. Initiativet bør forankres i regjeringen for å skape legitimitet og motivere til bred innsats. Det trengs også et lite sekretariat som sørger for koordinering og framdriftsrapportering. Ved å følge modellen for de tre samfunnsoppdragene som er satt i gang, er det mulig å starte dette med relativt lite ekstramidler.

³ Norsk forum for havdata – Utdrag fra grønn plattformsøknad våren 2026

Viktige elementer for en havdatarevolusjon med Norge ved roret:

- **Samling rundt felles visjon:** Økt innsamling, deling og tilgjengeliggjøring av havdata for å realisere verdiskaping, bærekraft og sikkerhet i norske havområder.
- **Bred involvering** av sektorer, næringsgrupper og alle relevante deler av havdataverdikjeden, med representanter fra industri, forvaltning, forsvar og forskning.
- **Nasjonalt perspektiv** og vekt på hva vi i Norge kan gjøre, men med tydelige koblinger til det internasjonale, spesielt EU herunder OceanEye-initiativet.
- **Avdekke barrierer mot deling** og fasilitere sømløse systemer som kan snakke sammen.
- **Tydeliggjøre ønskede bidrag til visjonen** for de forskjellige aktørene.
- **Utvikle en strategi** for hvordan næringslivet kan skape verdi av havdata.
- **Etablere møteplasser** for hele verdikjeden for havdata og fasilitere regelmessige møter.
- **Etablere felles verktøykasse** for lagring og tilgjengeliggjøring av havdata for forskjellige aktører.
- **Tilrettelegge for bygging av digitale verdikjeder** basert på havdata.
- **Tydeliggjøring av verdien av havdatadeling** og endring mot en delingskultur: Ingen må dele alle sine data, men alle kan dele noen data.

